

Les millors obres de les lletres gironines (94)

Els protagonistes de *Camí de llum*, pare i filla, tenen l'espectre de la mare morta i sempre amb una atmosfera lumínica que crearà ambients –el que en cinema configura la il·luminació que ho determina tot– i si, sorpren encara la visió fatalista del món, quan la tuberculosi era fatal –com la sida dels primers moments en aparèixer– i així els contrastos entre la llum de la vida i la foscor de la mort.

El llibre de Miquel de Palol apareix a la «Biblioteca d'El Poble Català», prestigiosa col·lecció que amb els petits volums rosa constitueix tota una base cultural imprescindible en l'arrencada de començaments de segle. Guanya el premi del concurs de novel·les (1908) del periòdic i al costat de comentaris crítics, eròtica en part en diu el director del diari, i que pot millorar, li escriu Joan Maragall, li comenten la joventut, vint–i–quatre anys al moment d'escriure–la i és que, com apunta Alan Yates, la narració respira sensualitat exquisida, refinadíssima i trenca els motlles del realisme vuitcentista. Conflícte entre esperit i matèria, entre individu i món.

Al diari esmentat escriu l'escriptor progressista Gabriel Alomar amb el pseudònim de «Fòsfor» –o sigui qui fa llum–, i, en aquest llibre excel·lirà en el seu comentari lluminós, a la secció «Sportula», a primera pàgina, la dedica a tres escriptors gironins, Carles Rahola, Josep Tharrats i Miquel de Palol, i fa un enès elegi de totes aquestes proses. Escriu: «Els paràgrafs s'envolen com a vels blancs sobre nuditats roses, vels de dansarina perfumats de luxúria o vels de col·legiala perfumats de promesa; y la sang y la mort hi deposen no sé quina negror d'ales obertes per a millor fer sentir la carícia de l'amor, llur etern company. No és aquesta, en suma, la sensació que rebeu a través el camí de llum l'altre llibre bressó que m'envia en Palol.» Obra, doncs, singular i ben rebuda.

Hi haurà un silenci editorial fins passat el franquisme on gràcies a Edicions 62 apareixeran dues edicions adreçades bàsicament a públic estudiant (1975 i 1989) i recentment a Girona (2009). Es compta per les dues primeres amb sengles i bons treballs de presentació d'Alan Yates i Ioanda Vila Serra, respectivament, autors que també tindran cura de l'edició.

L'obra de Palol ha estat darrerament estudiada i amb metodologies suggestives, com Esther Fabrellas que usa la premsa per cercar i analitzar textos de l'escriptor, dades i comentaris i elaborar una recerca (Granada, 2014) ben suggestiva i com tants treballs acadèmics accessible fàcilment per internet.

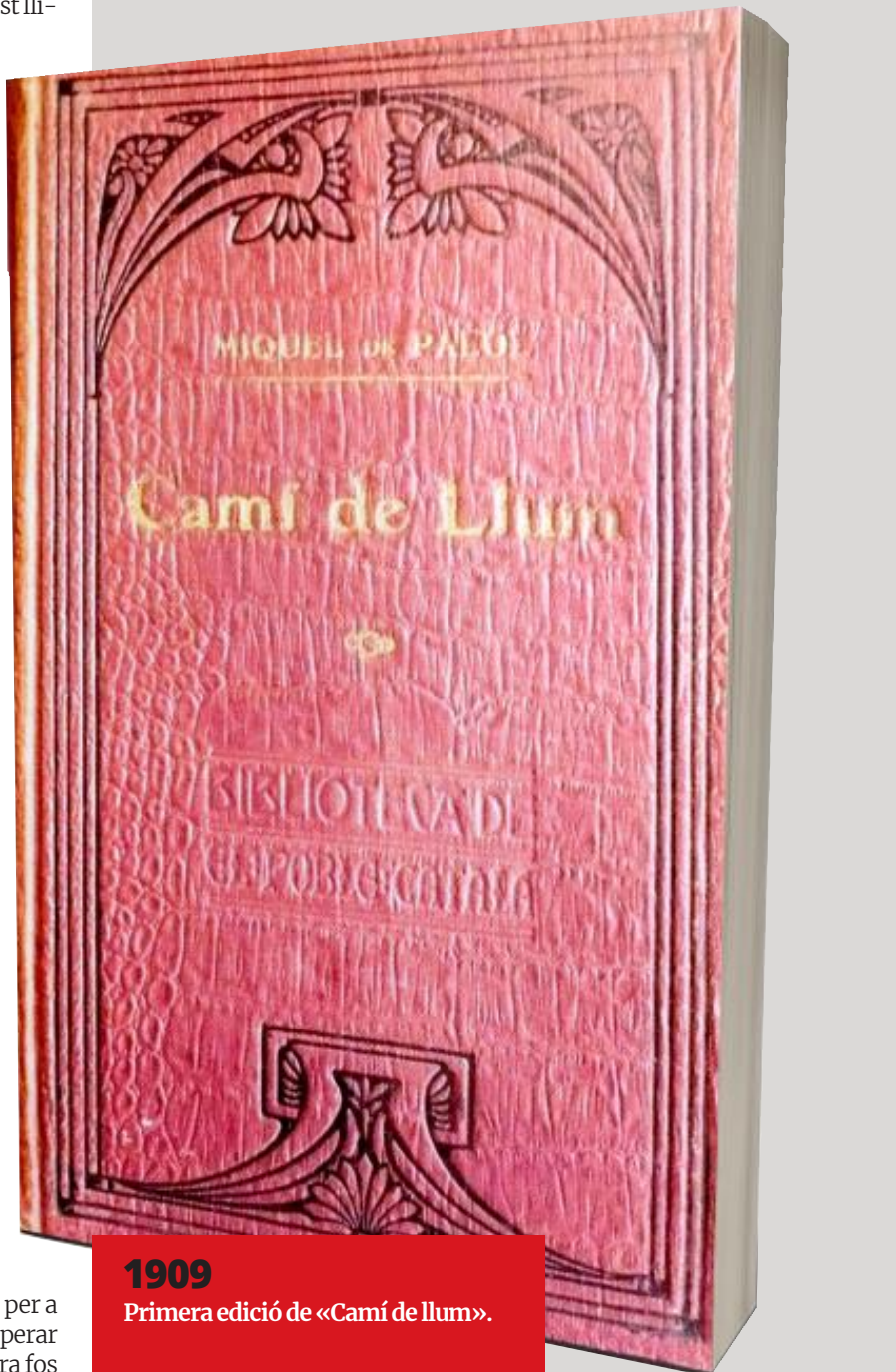
Fou triada per la Institució de les Lletres Catalanes per a una edició fragmentària (2009) que edità el Parlament de Catalunya arran la Diada del llibre, iniciativa, com la de l'Escriptor del mes, o les biblioteques específiques per a joves estudiants, que potser caldria recuperar amb la finalitat que el foment de la lectura fos

Camí de llum

Narracions crepusculars, una història amb la mort i l'amor de rerefons. Hi ha altres temàtiques de sentiments –no sentimentals tanmateix–? Però aquestes són sempre constants. L'obra de Miquel de Palol se l'ha considerat modèlica en la prosa gironina i esdevé així tot un símbol recuperat després d'un trist oblit inicial.

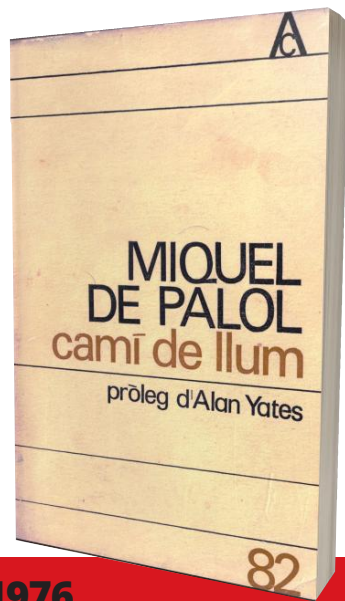
L'elegància d'una escriptura del tot moderna

 Josep Maria Figueres

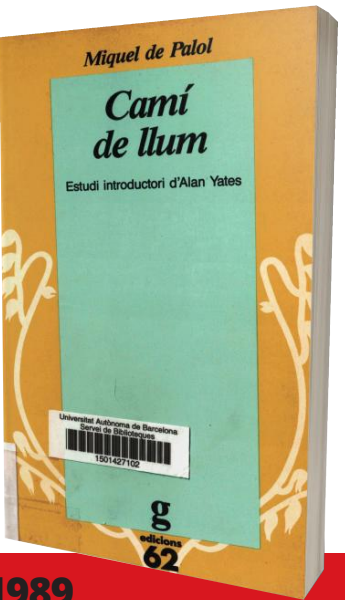
1909

Primera edició de «Camí de llum».

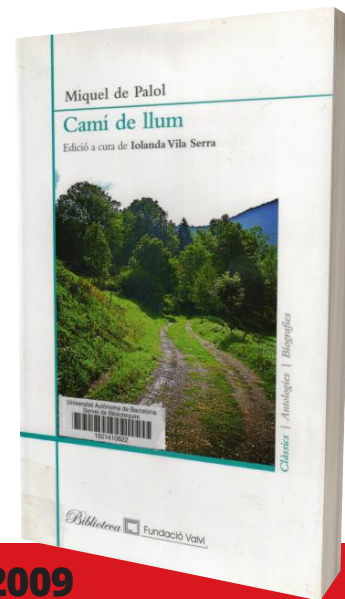
1976

Edició de butxaca a «Antologia Catalana» d'Edicions 62.

1989

Primera edició a «El garbell» d'Edicions 62.

2009

Darrera edició a Valvi.

així un estímul. Per aquesta raó oferim un fragment sempre com a tast i no hi ha dubte que és la millor recepta i diverses editorials ofereixen un capítol de cada obra que publiquen al seu web atès que no hi ha res millor que un tast per saber com serà el plat.

Yates, que l'ha estudiada amb cura, conclou en la seva visió que és una obra amb inventiva i originalitat i que és «fortament segellada per la personalitat de l'autor. Enfront de l'estil 'masclé' i el nou brutalisme des ruralismes, Palol cultiva un estil evanescent, finalment modulad i suggestiu.» Allunyat doncs del ruralisme presenta un escenari que «no és geogràfic ni social sinó abstracte i ambiental: És un món eteri, intemporal i desrealitzat, accessible només a través de la hiperestèsia malaltissa de la jove tuberculosa o a través de la consciència turmentada del pare. (...) El novel·lista empramig tons, evocacions fonedisses, al·lusions i silencis, la sinestèsia ('aroma blanca.., com un record'), ecos febles, mots exòtics ('cambra micòtica') i una decoració artificial i sumptuosa (les festes galanes, la casa aristocràtica de Dama Catalina a l'illa exòtica on mor Maria). L'orquestració d'aquests recursos vol produir un ambient enrarit i misteriós, voluptuosament dolorós, com una projecció de la interioritat dels personatges.»

«La gent de la costa és afectuosa, franca.

Els primers dies, les veïnes que es troben amb aquella forastera malalta s'anaren introduint a poc a poc, sigil·losament, dins de la casa, conscients de ser–hi necessitades; a la cambra de la malalta s'hi ajuntaven dues o tres mosses espigades, sanes, roges i lluminoses que ben prompte havien d'esdevenir les companyes de Maria; les que havien de complimentar–la en el passeig del mar, on s'hi reunien les tardes diumengeres les parelles vestides de festa, les volades de noies alegres amb ànsia d'aparellar–se, noies d'immensos ulls blaus –blaus de tant rebre la visió del mar– espurnejats de nostàlgia per llocs desconeguts i de romanticisme per amors impossibles desitjats en la nebulositat d'un somni; d'immensos ulls ensonyats de tristesa de poble.

A primeres hores dels diumenges les amigues, vestides de colors clars, anaven a cercar–la per sortir. Maria esperava aquella hora amb un deler grandíols; eren totes les belles tardes de festa de col·legiala que revivien en ella. Amb Carles, lligada tota la setmana, era silenciosa, retreta; la sèrietat del seu pare li feia mal i es diria talment que caminant al costat d'ella, Carles projectés una ombra de dia gris damunt la nena. Com no havia de desitjar–lo, doncs, aquell eixamplament d'esperit, aquell franc riure que li brindaven?..

I els desitjava, a més, per un petit egoisme desconegut en ella fins aleshores. Llurs amigues somrien als jovenets que les se-

Un fragment

Un camí, quina cosa més curta de dir...

La història modernista pura, d'un dolor sembla que té aturador. Algun oasi mostra adés l'olor de liris, adés olor de plor («i tu pare que no plores mai?»). Però la natura, com el temps, un camí, un viatge, ho apaivaga.

guien; les seves amigues, cada una d'elles, tenia un petit amor poruc en aquell passeig –amor de somriure no esclatat, de mirada temorenca, de paraula somniada tota una setmana i que es tradueix a flor de llavis en un barbotejar infantil a l'hora d'ésser necessària... Maria coneixia de molt abans d'alesho-

Miquel de Palol

Miquel de Palol (Girona, 1885–1965) va ser un escriptor que conreà la novel·la, el teatre i la poesia. Adscrit al modernisme publicà en tribunes d'aquesta tendència tot i que també en altres de noucentistes com *Cuca Fera* (1917). La seva amistat amb Prudenci Bertrana el duqué de retop a col·laborar–hi i moltes vegades era simplement una relació amical el que obria portes més enllà de les corrents literàries. Va escriure en la premsa gironina: *L'Enderroc*, *Lletres*, *Ploma i Llapís*, *Armonia*, *Lo Gironès*, *Vibració*... i en la barcelonina a *La Campana de Gràcia* i *L'Esquella la Torratxa* així com l'esmentat diari *El Poble Català*. Dirigí també la revista gironina *Catalanitat*. D'entre les seves obres podem remarcar llibres poètics com: *Roses* (1908), *Saralos Galantes* (1912), *Poemes de*

tarda (1914)... En el camp narratiu la novel·la *Camí de llum* (1909) representa una de les obres més significatives de l'anomenat decadentisme català. De teatre citem: *L'emic amor* (1922), *Senyoreta enigma* (1920) i *Petites tragèdies* (1923). Pòstumament, el 1972, li va ser publicat el llibre de memòries *Girona i jo*.

Fou membre del Comitè de Teatre de la Generalitat i regidor de l'Ajuntament gironí. L'amistat amb Prudenci Bertrana va ser el nexa entre l'escriptor gironí i les publicacions barcelonines. Va col·laborar a partir de 1916 amb el pseudònim de «Narcís», als populars setmanaris que dirigia a Barcelona el «desarrelat» Bertrana: *L'Esquella de la Torratxa* i *La Campana de Gràcia*.

res els prolegòmens d'aquella sensació per revelacions de la maliciosa col·legiala Maria d'Avinyalets. L'Avinyalets la inicia en aquell puríssim pecat de romanticisme que entrà de ple en el seu cor, com si fos una gran florida de primeres violetes.

Eren un, dos, tres adolescents; eren atrevits, li miraven els ulls, la seguien; li deien que tenia els cabells formosos, que les seves mans eren de princesa; i ella, tota avergonyida, n'era bellament contenta, d'escoltar–ho.

Un dia un d'aquests joves s'hi acostà a parlar i, en mirar–lo ella, es torna roig com una damisella i no li sabé dir un mot; després les amigues parlaren per ell i obraren per ella i, sense saber–s'ho ni confessar, quedaren lligats pel nuviatge més col·legial i més romàntic imaginable.

Ell era un petit somniador; ella, una ingènua somniadora. Ell disset anys, ella quinze!

El balcó florit de geranis, el carrer solitari vora del mar, les tardes opalines foren els confidents dels més saborosos idil·lis sense paraules. Ell passava una, cinc, set, infinites voltes al llarg del carrer aquell, deliciosa–ment apocat; ella treia el caparronet ros en el balcó florit i el seu somriure semblava enllumenar amb claror nova totes les coses. Hi havia una silenciosa comunió de dos puríssims esperits, creadora de les primeres i més felices hores d'una vida.

I Carles, que observava la transformació, atribuïa al mar l'alegria de la filla d'Emma.

Maria rebé un dia una petita lletra i tremolà en obrir–la: era un romàntic desbordament d'amor; amb ridícules promeses d'allunyament i suïcidi; amb prec de coses enormes i desconegudes, amb plors d'absències imaginables i gelosies de traïcions novel·lesques. Maria hi sabé collir la gran veritat que l'havia dictada i sentí com si tota ella n'esdevingués transparent.

Voleu creure que estigué temptada d'enviar–la a la d'Avinyalets perquè aquella fruit de la mateixa alegria seva?

Al peu del carrer, ell, l'enamorat novell–esc, esperava. Maria va somriure–li francament, agraïnt–la–hi i contestant–li.

I fou directament Carles el que rebé la visió de la felicitat de la nena. Carles, que se sentí adorablement amanyagat per aquelles mans divinament juganeres, àvides de ser besades i de besar. Carles se sentí recompensat, amb un sol moment de tota una vida de sacrifici i a qui els colors mentiders dels esdeveniments havien d'enlluernar els seus ulls amb la llum d'una resurrecció desitjada.

Tardes de diumenge en poble quiet i somniador. Nostàlgic amor d'adolescent cabdellant–se i descabdellant–se en passeig de mar; i una vida malalta que no sentia com la tardor feia caure damunt d'ella les primeres fulles!..

Maria es deixà portar per la poesia desconeguda el amor i del seu dolor –tant conseqüència l'un de l'altre– i els dies eren immens benestar per a ella.»